

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 369/06

בפני: כבוד הנשיא א' ברק
כבוד השופטת א' פרוקצ'יה
כבוד השופט ס' גובראן

העותר: עו"ד יוסי פוקס

נגד

המשיבים: 1. היועץ המשפטי לממשלה
2. ממשלת ישראל
3. מ"מ הזמני של ראש הממשלה

עתירה למתן צו על תנאי

בשם העותר: בעצמו

בשם המשיבים: עו"ד דנה בריסקמן

פסק-דין

השופטת א' פרוקצ'יה:

1. עניינה של העתירה במתן טעם מדוע לא יימנע מינויו של ממלא מקומו הזמני של ראש הממשלה, השר אהוד אולמרט, כראש הממשלה בפועל על פי סעיף 30(ג) לחוק יסוד הממשלה (להלן – "חוק היסוד"). טעמיה של העתירה הם כדלקמן:

בימים אלה מאושפז ראש הממשלה, אריאל שרון, בבית החולים במצב קשה, ונאבק על חייו. משהתברר מצבו הרפואי החמור, החל השר אהוד אולמרט לכהן כממלא מקום זמני של ראש הממשלה, על פי סעיף 16(ב) לחוק היסוד. על פי חוק זה, רשאי ממלא מקומו הזמני של ראש הממשלה לכהן בתפקידו לכל היותר 100 ימים, ואם לא חזר ראש הממשלה למלא את תפקידו בתוך תקופה זו, יראוהו כמי שנבצר ממנו דרך

קבע למלא את תפקידו. במקרה כזה, על פי סעיף 30(ג) לחוק היסוד, תקבע הממשלה שר אחר שהוא חבר הכנסת וחבר סיעתו של ראש הממשלה לכהן כראש הממשלה בפועל עד שתיכון ממשלה חדשה. עם זאת, גם בטרם חלפו 100 הימים, התנאי להמשך כהונתו של ממלא מקומו הזמני של ראש הממשלה קשור בכך שנבצר מראש הממשלה באופן זמני למלא את תפקידו, שכן אם נבצר ממנו דרך קבע למלא את תפקידו, המציאות החוקתית משתנה ועל הממשלה למנות ראש ממשלה בפועל כאמור בסעיף 30(ג) על התנאים האמורים בו.

על פי האמור בעתירה, ככל הידוע מן הפרסומים בתקשורת, מצבו הרפואי של ראש הממשלה שרון ככל הנראה ימנע ממנו לחזור לתפקידו. כנטען בסעיף 5 לעתירה, בתוך זמן קצר מאד, הנאמד בשעות או בימים אחדים, יימצא ראש הממשלה במצב בו נבצר ממנו דרך קבע למלא את תפקידו. חוק היסוד לא קבע את המנגנון שעל פיו נקבע האם נבצר מראש הממשלה דרך קבע למלא את תפקידו. לפיכך, יש להניח כי הסמכות לכך מצויה בידיו של היועץ המשפטי לממשלה. לפני מספר ימים דווח באמצעי התקשורת כי היועץ המשפטי לממשלה חיווה את דעתו שאם ייקבע כי נבצר מראש הממשלה דרך קבע למלא את תפקידו, הרי שיש למנות שר שהוא חבר כנסת וחבר בסיעת "קדימה" כראש הממשלה בפועל, וזאת על פי סעיף 30(ג) לחוק היסוד.

עמדת העותר, שהשמיעה גם בפני היועץ המשפטי לממשלה קודם להגשת העתירה, היא כי, בנסיבות הענין, מינויו של ראש הממשלה בפועל מצריך מינוי שר וחבר כנסת שהוא מסיעת "הליכוד" ולא מסיעת "קדימה". לפיכך, מינויו הצפוי של השר אהוד אולמרט כראש ממשלה בפועל אינו תואם את החוק. בקשת העותר היא כי בית המשפט יבחן סוגיה זו עוד בטרם ייעשה המינוי כאמור, כדי למנוע טלטלה במערכת השלטון באם יתברר לאחר מעשה כי מינוי אינו תקף. הטעם המשפטי שניתן לטענתו של העותר הוא בכך שהתנאים המצטברים הנדרשים למינוי ראש ממשלה

בפועל על פי סעיף 30(ג) לחוק היסוד הם כי יהיה שר בממשלה, חבר כנסת וחבר בסיעתו של ראש הממשלה. התנאי בדבר "חבר בסיעתו של ראש הממשלה" עניינו בסיעה שממנה ומכוחה מונה ראש הממשלה לתפקידו, להבדיל מהסיעה בה ראש הממשלה חבר ביום בו נבצר ממנו למלא את תפקידו. הדבר נגזר, בין היתר, מכך שראש הממשלה לא נבחר בבחירות אישיות, אלא הוטלה עליו מלאכת הרכבת ממשלה על ידי הנשיא מכח היותו יו"ר הסיעה הגדולה בכנסת. מכאן, ש"סיעתו של ראש הממשלה", בהקשר זה משמעה סיעת הליכוד, ולא סיעת קדימה שכן ראש הממשלה שרון הרכיב ממשלה בהיותו יו"ר סיעת הליכוד, כסיעה הגדולה בכנסת, והוא מכהן בתפקידו מכח סיעה זו. העותר מביא שורה של נימוקים נוספים לחיזוק עמדתו זו. נוכח האמור, הוא טוען, כי קימת מניעה משפטית למינויו של השר אהוד אולמרט כראש ממשלה בפועל על פי סעיף 30(ג) לחוק היסוד, משלא מתמלא לגביו תנאי החברות בסיעתו של ראש הממשלה.

2. דין העתירה להידחות על הסף. הוראות החוק הרלבנטיות לענייננו הן:

סעיף 16(ב) לחוק היסוד קובע:

מילוי מקומו של ראש הממשלה

נבצר מראש הממשלה זמנית למלא את תפקידו, ימלא את מקומו ממלא מקום ראש הממשלה; חלפו 100 ימים רצופים בהם כיהן ממלא מקום ראש הממשלה במקום ראש הממשלה, והוא לא חזר למלא את תפקידו, יראוהו כמי שנבצר ממנו דרך קבע למלא את תפקידו.

סעיף 30(ג) לחוק היסוד קובע:

רציפות הממשלה

ראש הממשלה שהתפטר ימשיך במילוי תפקידו עד שתיכון הממשלה החדשה; נפטר ראש הממשלה, נבצר ממנו דרך קבע למלא את תפקידו, או הופסקה כהונתו מחמת עבירה, תקבע הממשלה שר אחר שהוא חבר הכנסת וחבר סיעתו של ראש הממשלה לכהן כראש הממשלה בפועל עד שתיכון הממשלה החדשה.

ממשקלן המצטבר של הוראות אלה עולה כי כל עוד קיימת נבצרות זמנית של ראש הממשלה למלא את תפקידו, ימלא את מקומו ממלא מקום ראש הממשלה, וזאת עד למלאת 100 ימים לכהונה זו. עם קביעת נבצרות קבע למילוי תפקידו של ראש הממשלה, תקבע הממשלה ראש ממשלה בפועל עד לכינון ממשלה חדשה.

3. ביום 17.1.06 הודיע היועץ המשפטי לממשלה לבית המשפט כי במצב הדברים השורר נכון לעת זו, ולהוציא מצב שבו ראש הממשלה שרון יחזור לכהונתו, אין כוונה לשנות את מצב הנבצרות הזמנית בו שרוי ראש הממשלה עתה למצב של נבצרות קבע בטרם חלפו 100 הימים בהם יכהן השר אולמרט כממלא מקום ראש הממשלה. משמעות הדבר היא כי עד למועד הבחירות שנועדו ליום 28.3.06, לא ימונה ראש ממשלה בפועל על פי סעיף 30(ג) לחוק היסוד. משכך, אין מקום להיזקק לסוגיה העולה בעתירה בדבר משמעות התנאים המוקדמים הצריכים להתקיים על פי הוראה זו במי שמתמנה כראש ממשלה בפועל.

נוכח הודעתו זו של היועץ המשפטי לממשלה, ממנה עולה כי נכון לעת זו לא צפוי מינוי ראש ממשלה בפועל בטרם הבחירות הצפויות בזמן הקרוב, נתייתה העתירה ודינה להידחות על הסף.

נוסיף ונאמר כי אין צורך בהקשר שלפנינו לנקוט עמדה באשר לפרשנות המשפטית של היועץ המשפטי לממשלה את המושג "נבצרות קבע" בסעיף 30(ג) לחוק היסוד, משסוגיה זו, בתורת שכזו, אינה מחייבת הכרעה במסגרת עתירה זו. הוא הדין באשר למשמעות התנאי בדבר חברות "בסיעתו של ראש הממשלה" בהקשר למינוי ראש ממשלה בפועל לענין אותה הוראה, שגם היא אינה נדרשת לענייננו.

על יסוד האמור, דיין העתירה להידחות על הסף.

ניתנה היום, ב' בשבט תשס"ו (31.1.06).

ש ו פ ט

ש ו פ ט ת

ה נ ש י א